

О. А. Рарицький

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**РЕНЕСАНСНО-БАРОКОВА КОНЦЕПТОСФЕРА
«ВІРШІВ НА ЖАЛОСНИЙ ПОГРЕБ
ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО» КАСІЯНА САКОВИЧА**

У статті на матеріалі «Віршів на жалосний погреб Петра Сагайдачного» К. Саковича здійснюється характеристика різносторонньої діяльності гетьмана. Увага акцентується на сюжетно-композиційних особливостях твору, з'ясовуються ренесансна та барокова поетика панегірика.

Ключові слова і словосполучення: ренесанс, бароко, панегірик, вірш, гетьман П. Сагайдачний, барокові образи.

Панегіричне віршування як літературний жанр цілковито утверджується у другій половині XVII ст., проте його ознаки віднаходяться ще в середньовічній оригінальній літературі, зокрема у «Повісті временних літ», «Слові про Закон і Благодать», інших пам'ятках орнаментальної доби. Однією з основних причин становлення жанру можна вважати політико-національні зрушення, пов'язані з історичними процесами, що згодом призвели до національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Історики доводять, що основною причиною її розв'язання були релігійні утиски з боку католицької Польщі. Зокрема, І. Огієнко стверджує: «Релігійна рана на православному тілі в українців в Польщі ніколи не зажила, хоч часом з поверхні ніби й затягалася. Ця рана вічно кривавилася і підбурювала весь український народ проти поляків та їхніх винуватців – уніатів» [8, с. 142]. На тлі тих подій провідні народу – церковні, політичні діячі, просвітителі – стали виразниками морального обличчя нації і здобулися на схвальні оцінки тогочасної інтелектуальної еліти.

Панегірик із грецької мови перекладається як урочиста промова, за визначенням літературознавця І. Савченка, тлумачиться як «будь-який літературний твір хвалебного характеру» [9, с. 142]. П. Білоус зазначає, що це «хвалебні твори на честь певних осіб» [1, с. 239]. Визначальною ознакою жанру є ушлявлення, возвеличення церковної або світської особи, можновладця чи групи людей, які обов'язково повинні бути наділені позитивними рисами, стати прикладом до наслідування. Автори панегіриків використовували барокові прийоми: вдавалися до гіперболізації свого героя, надуживали метафорами, наділяючи у такий спосіб його найдостойнішими моральними чеснотами. Слушно зазначає Ю. Ковалів: «У цих творах яскраво виражені барокові елементи, ускладнена форма, несподівані тропи, вишукані алегорика та символіка, гра слів, поєднані міфічні та біблійні образи, іноді використовується прийом курйозної поезії» [5, т. 2, с. 176].

В українській літературі виникнення панегіриків пов'язують з кінцем XVI ст. 17 січня 1591 р. у Львові учні та вчителі братської школи на честь приїзду київського митрополита Михайла Рогози у братській церкві виголосили в його честь вірш під назвою «Просфонима» (привітання), що й покляло початок розвитку жанру. Згодом панегіричне віршування набуває неабиякої популярності, що дозволяє дослідникам зарахувати його до окремих циклів вітальних промов. Це, зокрема, «Візерунок цнот Єлисея Плетенецького» О. Митури

(1618), «Імнулогія» (1630), «Евхаристіон, або Вдячність ... Петру Могилі» (1632) та інші твори.

Виокремлюється близький за змістом до народних голосінь своєрідний різновид оплакувального віршування, так звані панегірики-плачі, найдавніший з яких – «Лямент дому князів Остозьких» Д. Наливайка (1603), написаний на смерть князя Олександра Острозького. Проте чи не найбільшу художню значущість здобувається панегірик, написаний ректором Київської братської школи К.Саковичем під назвою «Вірші на жалосний погреб Петра Сагайдачного» (1622) і прочитаний над могилою гетьмана в день поховання, що припало на провідну неділю 28 квітня 1622 року, двадцятьма його кращими студентами. Як зазначає В. Колосова, «невдовзі ці вірші, доповнені описом герба запорозького війська, передмовою та зверненням «До чительника», вийшли окремою книжкою у друкарні Києво-Печерської лаври під заголовком «Вѣршѣ на жалосный погреб зацного рьщера Петра Конашевича Сагайдачного, гетмана войска его королевской милости запорозького. Зложонны през инока Касіана Саковича, ректора школ кѣвских в братствѣ. Мовленые от его спудеов на погребѣ того цного рьщера в Киевѣ, в недѣлю проводную, року Божого тысяча шестьсот двадцѣй второго» [6, с. 33].

Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний мав великий авторитет у війська Запорозького, користувався неабиякою шаную свого народу. В заслуги йому історики записують переможні походи проти Кримського ханства, Османської імперії, Московського царства, особливо взяття неприступної османської фортеці в Кафі, внаслідок чого був знищений ворожий флот, а з турецької неволі визволені тисячі українських полонених, загнаних у ясир. Ця епохальна подія віддзеркалена в уснопоеичній народній традиції, де гетьман уславлений як відважний ватажок козацьких переможних походів. Сагайдачний володів дипломатичним хистом, що дало йому змогу досягти домовленостей з польським королем щодо розширення вольностей та прав українського народу. «Козацтво заявляє про себе як про культуротворчу силу, коли невдовзі після створення Київського Богоявленського братства до його складу вписався сам гетьман Петро Сагайдачний з усім Військом Запорозьким», – справедливо зауважує Ю. Ісіченко [4]. Йому належить участь в активному сприянні у відновленні Київської митрополії, зліквідованої після Брестського церковного собору у 1596 році.

У Хотинській війні гетьман Сагайдачний був уражений отруйною стрілою, його перевезли до Києва і невдовзі від ран він помер. Ця подія сколихнула українську громадськість, особливо трагічно була сприйнята у київській братській школі, патроном якої він був. У ланцюг цих подій логічно вплітається вішований панегірик в його честь.

Г. Грабович розглядає твір у площині естетики ренесансу. «Без перебільшення можна сказати, що «Вірші» є «класичним» прикладом дидактичної ренесансної поезії та дидактичної думки в Україні» [2, с. 262]. В. Шевчук вважає, що «твір побудовано *певною мірою* (підкреслення наше – О.Р.) на ренесансній поетиці», на що вказує «геральдичний вірш на початку твору» [10, т. 1, с. 279]. Ознаками ренесансного стилю твору є й розлоге введення до його контексту античних імен, зокрема, римського та давньогрецького філософів Сенеки та Діогена, грецького (Кодрус), спартанського (Леонід), перського (Ксеркс) царів, римських імператорів – Северуса та Юстиніана I, християнського богослова Василя Великого, героїв античної міфології – Нестора, Курціуша та інших.

Однак категорично стверджувати, що «Вірші» є класичним взірцем ренесансної поетики, на нашу думку, не варто. У творі досить виразно проглядаються барокові ознаки. Власне й Г. Грабович зауважує авторове «постійне

звертання до риторичних моделей, а за тим – до ерудиції, до красномовства, античних зразків тощо» [2, с. 262], що є безпосереднім свідченням накладання ренесансних рис на барокову естетику. Як відомо, бароко в Україні розвивалося, взявши на себе функції попередньої культурницької епохи ренесансу, що й вказує на пряму взаємозалежність цих мистецьких напрямів на православних землях. Так, Д. Чижевський розглядає твір лише у координатах барокової естетики [11, с. 282, 339, 380]. В. Шевчук теж більше схильний до того, що цей твір стосується раннього бароко. Звідси можемо констатувати вдаль поєднання у панегірику ренесансних і барокових рис, такий синкретизм є свідченням того, що на початку XVII ст. українська література перебувала на певному етапі естетичного переходу від одного мистецького напрямку до іншого.

Циклу віршів передує біблійний епіграф «Чи відаєте, що володар великий упав у сей день в Ізраїлі?», взятий із другої книги Царств (глава 3, вірш 38), призначення якого концентрується на трагічності події і є спонукою до осмислення значущості неординарної постаті гетьмана, його небуденної ролі в українській історії та культурі. Для загострення уваги слухача до передмови вводиться символічний концепт волі, яким автор підкреслює, що людська свобода – це найвища міра людського блаженства:

Засвідчити те можуть всілякі створіння,
Що вольності жадають усі покоління.
Не дармо золотою її називають,
Аби її здобути, всіх сил докладають [3, с. 328].

На природному прагненні до волі розкриваються ідейні засади козацтва, його настрої, життєві принципи. У цій атмосфері формувався дух Сагайдачного, визрівав його військовий талант, жага до перемог. У цілковитій взаємодії з козацтвом, у порозумінні з ним він досягав значних військових успіхів: «Ніщо гетьман без війська, а військо без нього, / Зосібне не дотягнуть вони анічого» [3, с. 329]. Передмова, адресована до запорозького війська, у руслі барокової традиції змальовує гетьмана як втілення воїнського ідеалу й козацької честі.

Студенти, які читали «Вірші» над могилою гетьмана, возвеличували його військову доблесть і просвітницьку діяльність. Стефан Почаський тужливо повідомив про непоправну втрату, біль, який сколихнув усю Річ Посполиту. Гетьман постає як втілення християнського ідеалу, бо «любив усіх порядних, а злих знав карати», який понад усе дбав про честь вітчизни, «умів військом сильним в боях керувати», «якщо ж ішов війною, то, щоб не грішити, / Од кривд себе і інших спішив боронити».

Студент Петро Созонович Балака тематично доповнив товариша, підкресливши, що гетьман «супроти орд турецьких умів мужньо стати, / Із силою малою вовків розігнати». У цьому уривку чітко видно синкретизм ренесансної і барокової поетики з розлогою характеристикою гетьманських чеснот, де Сагайдачний стоїть в одному ряду з античними героями Кодрусом, Леонідом, Ксерксом – вірцями для наслідування за героїзм і відвагу. За заслуги перед батьківщиною, наголошує автор, Сагайдачний здобувся прижиттєвої слави. Бароковою сентенцією «І поки Ніл до моря нести води буде, / Ніколи не забудуть про ту мужність люди» К. Сакович засвідчує, що людська пам'ять збереже його світлий образ.

Ключовим у панегірику виступає бароковий образ смерті як непогрішного судді, здатного справедливо оцінити земний шлях будь-якої людини. Цінності матеріальні втрачають своє значення порівняно з тим, який духовний слід залишає по собі людина. На барокових контрастах вибудовуються у тво-

рі мотиви марноти, тимчасовості людського буття, короткотривалості його цінностей. Увага автора екстраполюється на образі гетьмана, який за життя зумів відмежувати себе від спокусливих примарних зваб, прямолінійною позицією засвідчити чесне служіння своєму народу, за що заслужив його славу і пам'ять:

Стояв за отчизну горою –
За неї наклав головою.
Нашадки тебе не забудуть
Довічно славити будуть,
Що вів запорожців на штурми,
Жахав неприятелів юрми.
Кінчив на землі тепер бою,
Спочинь же у вічнім спокою,
По трудах світових і працях
В загиблених небесних палатах [3, с. 332].

В. Шевчук композиційно ділить «Вірші» на п'ять частин, у першій, згаданій вище, йдеться про смерть гетьмана – людини чесної, відважної, побожної, що й властиво було панегіричному жанру. «У другій (вірші від П'ятого до Дванадцятого спудея), – зазначає дослідник, – маємо ніби викладки середньовічної науки доброго вмирання, що звалася «Ars moriendi», поданої на античних і християнських прикладах» [10, с. 279-280]. На певний час автор відсторонюється від постаті гетьмана і вдається до ілюстрації прикладів зі світової історії, які слушно доводять марноту життя і перевагу неперехідних цінностей. П'ятий вірш, зокрема, оспівує праведний шлях єгипетського володаря Птолемея II Філадельфа (285-247 р. до н. е.), за протекцією якого грецькою мовою була перекладена Біблія, заснований музей і бібліотека в Александрії. Нагадуванням про скороминущість світу слугував йому оголений череп, який символізував тлінність людського життя:

Час прийде, коли буде такою і твоя.
Її так само будуть колись виставляти,
А чи вона цісарська не зможуть пізнати [3, с. 333].

У Константинополі на урочистостях з нагоди приведення до присяги імператору разом із щедрими дарами підносили різнокольорові мармурові брили, які повсякчас мали нагадувати йому про неминучість смерті і слугували б пам'яткою про необхідність праведного служіння народу. Римський імператор Северус за життя наказав змайструвати йому домовину і періодично у неї лягав для того, щоб навчитися задовольнятися малим, бо рівно стільки, скільки вміщає домовина, він зможе забрати з собою на той світ. До дев'ятого вірша автор долучає відому притчу про Александра Македонського, який застав Діогена за досить незвичним заняттям – той перебирав людські кості. На запитання царя, що він робить, філософ відповів:

«Шукаю, – мовить, – батька твогого голови,
Та годі тут впізнати руки ачи ноги:
Все гамузом, не знать, хто нужденний,
А хто тут є багатий, хто простий, хто вчений!» [3, с. 334].

Усі ці історії не випадкові у творі, завдяки їм проголошувалася ідея, що влада та багатство мінливі і неспроможні задовольнити всі потреби людини, а пам'ять за вчинені упродовж життя справи – вічна. К. Сакович на барокових дихотоміях життя / смерть, слава / забуття, добро / зло вибудовує концепцію праведного життя, невідвладного плинності світу, його марноти. У такий спосіб

він намагається наштовхнути читача на думку про те, що гетьман Сагайдачний був свідомий своїх дій і вчинків, жив за моральними приписами, зневажаючи смерть, сповнював свій християнський обов'язок служіння народу і вітчизні.

Тринадцятий і чотирнадцятий вірші тематично різняться від попередніх, їх В. Шевчук зараховує до третьої частини композиції, стверджуючи, що їм властива «поетика агіографічного оповідання» [10, с. 280]. У руслі життійної традиції читач простежує хронологію життя гетьмана від народження і до смерті. «У цьому сенсі панегірик Касіяна Саковича має унікальний джерельний характер, компенсуючи брак історичних документів», – зазначає Ю. Ісіченко [4]. Дізнаємося, що народився Сагайдачний «у Перемиських краях, на самім Підгір'ї», [зараз це с.Кульниці на Самбірщині. – Ред.] в православній родині, ґрунтовну освіту здобув в Острозі. Для захисту вітчизни, «за пороги поспішив, щоб козакувати». Вдатний до військової справи, він одразу зажив слави козацького ватажка за мужність, відвагу, готовність на самопожертву:

Його мужності дізнав не один поганин –
Хижий турок і прудкий на війні татарин;
Розповідь мулять земля, скаже і волошин,
Як той гетьман їх своїм лицарством полошив [3, с. 337].

Прославився гетьман визволенням бранців із турецької неволі, участю у війні із Московським царством, відновленням Київської митрополії та висвяченням на єпископській сан Іова Борецького, меценатською підтримкою Львівської та Київської братських шкіл:

Роздавав своє майно з доброї він волі
На церкви, монастирі, богодільні, школи.
Так усе він спорядив і світ сей покинув,
В церкві Братській назавжди лігши в домовину [3, с. 340].

На матеріалі історико-біографічних фактів К. Сакович створює ідеал гетьмана Сагайдачного як приклад для наслідування. Барокові ознаки тут надто виражені, автор вдається до гіперболізування та метафоризації його образу, наділяючи взірцевими рисами та акцентуючи на відмітних особливостях його постаті в історичному процесі першої половини XVII ст.

Окрема композиційна частина панегірика структурована п'ятнадцятим віршем. За поетикальними особливостями він набуває ознак треносу, голосіння вдови за померлим чоловіком. Плач цей своєрідний, «самого яляменту жінки не подається, а лише сповіщається про це» [10, с. 280], однак риси народно-пісенного жанру тут дуже виразні. Цей уривок позначений особливою експресивністю, тугою, жалем за покійником. Автор висловлює співчуття дружині, розділяє її тяжку втрату, запевняє, що підтримкою у її горі стане козацьке військо, а розраду віднайде вона у молитві та спілкуванні з Богом.

Вірші шістнадцятий та сімнадцятий об'єднані спільною назвою «Прощання із жonoю і військом». Вісімнадцятий й дев'ятнадцятий подаються під назвою «В гетьмані які чесноти мають бути». Поділ цей досить умовний, тематично вірші різняться між собою, і кожен з них торкається окремо взятої проблеми. Зокрема, у шістнадцятому вірші померлий гетьман звертається зі словами потішними до дружини і війська козацького. Він є своєрідною відповіддю на дружинине голосіння у попередньому вірші. Такий діалог можливий завдяки бароковій ускладненості, коли в одне ціле поєднуються непоєднувані речі. Гетьман просить дружину як належне сприйняти його смерть («кожний, хто на світ приходить, умирати теж мусить»), запевняє, що щира молитва при-

несе їй заспокоєння, плакає надію на зустріч у раю. Перед військом відчуває провину, що залишає його у складний для рідної землі час, просить прощення і щирої молитви за спасіння душі.

У вірші сімнадцятому К. Сакович збивається на повтор першої частини панеґірика, знову перераховує чесноти гетьмана, порівнює його з античними героями. У такий спосіб автор в черговий раз наголошує на його значущості, поглиблює біль втрати. Однак друга частина цього вірша – це надгробна епітафія, в якій занотований життєвий шлях Петра Конашевича Сагайдачного.

Відтак у другій частині панеґірика спостерігається нагромадження барокової символіки. Зокрема, диптих «В гетьмані які чесноти мають бути» різко відрізняється від попереднього двовірша. Тематична контрастність – іманентна ознака цієї композиційної частини. Їй, на противагу решти віршів, властива оптимістична налаштованість, бо йдеться про моральні категорії, які в першу чергу характеризують Сагайдачного і мали б стати взірцем для його наступників. Автор відходить від основної теми смерті, фокусує увагу на чеснотах, які є складовими успіху різносторонньої діяльності гетьмана, називає його моральним орієнтиром нації, у його діях бачить запоруку успіху військових і просвітницьких справ, а щоб досягти цього.

У боязні Господній він повинен жити,
Статечно і тверезо справами рядити,
Зрадливості й розпусті спуску не давати,
А винних в тім суворо й праведно карати;
В науці воювання бути досконалим,
У голоді й зимні твердо витривалим [3, с. 343].

Усебічна підтримка для Сагайдачного – це запорозьке військо, якому у панеґірику присвячено дев'ятнадцятий хвалебний вірш. Козацтво постає оплотом православ'я, державотворення, є рушійною силою демократичного розвитку суспільства. Вибудовуючи образ ідеального правителя, автор панеґірика вдається до схвальних характеристик усього війська. Він славить козаків за мужність і відвагу в боях, здатність на самопожертву в ім'я вітчизни, за військову доблесть і честь («І жодне ми лицарство так не пошануєм, / Як запорозьке славне, котре край пильнує», – висновує К. Сакович, просить для нього Божого заступництва для подальших військових перемог, вбачаючи найбільшою загрозою для України турецько-татарські набіги:

Тож, Господи, дай згоду, щоб хрест християнський
Зміг в битві подолати місяць бусурманський [3, с. 343].

Згущені барокові ознаки відстежуємо у завершальному «Епілозі смертю враженого до живих». Барокова модель світу в цьому вірші найвиразніша. Формальними та змістовими контрастами автор підкреслює плінність, короткочасність, тимчасовість земного людського життя. Монолог Сагайдачного якраз це ілюструє. Автор повертається до теми смерті і завдяки цьому образу досягає і розвиває провідну думку твору – людина, яка прагне засвідчити свою земну вартісність, повсякчас повинна дбати про свою духовне ество. У протидії тілесного з духовним через смерть досягається істинна людська сутність. Наголошує на невідкупності від смерті, ілюструє це на прикладі життя можновладців і висновує незаперечну істину – «Ії руки підпасти живий мусить кожен». Змальовує її образ як справедливого невідкупного судді, здатного оцінити життєве діяння людини. Завдяки смерті людина усвідомлює істинні цінності земного існування. Як стверджує гетьман,

Тепер знаю, як треба на світі сім жити,
Аби по смерті потім страждань не терпіти [3, с. 343].

У руслі барокової традиції автор вдається до опису натуралістичних картин, які особливо повно віддзеркалюють марноту людського існування. «Ці малюнки, – зазначає Д. Чижевський, – вражають ще яскравіше поруч з зображенням «розкошів цього світу», які споживав померлий за життя: це одна з найулюбленіших тем-антитез барокового мистецтва та барокової поезії» [11, с. 381]. До вірша свідомо введені образи мертвого тіла та черв'я, які його поїдають, що з особливою підкресленістю засвідчують потребу людини дбати насамперед про духовне життя і благочестиві справи. Моралізаторський характер надто виразний у цих сценах і зближує їх із віршами К. Транквіліона-Ставровельського «Ліки розкішникам цього світу». Автор сповідує ідею скороминущості життя, тлінності людського тіла і на цьому тлі, взявши за основу пройдений шлях гетьмана, його устами звертаючись до читача, дає настанови праведності життєвого шляху:

Щомить повинні бути ви вмерти готові.
Бо розум то і мудрість – побожне тут жити,
Як хоче хто царства навек заслужити.
Зволь, Христе милосердний, туди нас вмістити,
Щоб ми могли в тім Царстві з тобою радіти [3, с. 346].

Цикл віршів, об'єднаних спільною темою смерті Сагайдачного, несе вагоме ідейне та смислове навантаження. К. Сакович, використавши поетику панегіричного віршування, ренесансні традиції та специфіку раннього бароко, висвітлює політичну, військову, просвітницьку діяльність гетьмана, акцентуючи увагу на основних моментах його героїчної біографії. Використавши техніку тогочасного віршування, автор спромігся донести до читача його образ як взірцевого ідеалу національного героя, вартого наслідування. На прикладі життя Петра Сагайдачного виразно проглядаються гуманістичні ідеї, сповідаються загальнолюдські моральні та християнські цінності. Бароковий образ смерті спонукає до роздумів про сутність людського життя, його короткочасність. У такий спосіб автор порушує низку важливих для літератури доби бароко проблем, зокрема про свободу особистості, вибір між матеріальними і духовними категоріями, прагнення діяти за покликанням, що є результатом внутрішнього стану людини, взірцем її етичної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Білоус П. Історія української літератури XI-XVIII ст. : навч. посіб. / П. Білоус. – К. : Академія, 2009. – 424 с.
2. Грабович Г. До ідеології ренесансу в українській літературі: «Вірші на жалосний погреб зачного роцера Петра Конашевича Сагайдачного» / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури (Дослідження, есеї, полеміка). – К., 2003. – С. 255-268.
3. Давня українська література : хрестоматія / уряд. М. Сулима. – 3-тє вид. – К. : Освіта, 1996. – 656 с.
4. Ісиченко Ю. «Вірші на жалосний погреб гетьмана Сагайдачного» о. Касіяна та проблема витоків «козацького бароко» / Ю. Ісиченко. – Режим доступу: <http://www.bishop.kharkov.ua/statti>
5. Ковалів Ю. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. Ковалів. – К. : Академія, 2007. – Т. 2 – 624 с.
6. Колосова В. Твір Касіяна Саковича «Вірші на жалосний погреб Петра Сагайдачного» / В. Колосова // Рад. літературознавство. – 1965. – № 12. – С. 32-44.
7. Криса Б. Пересотворення світу: Українська поезія XVII-XVIII ст. / Б. Криса. – Львів : Свічадо, 1997. – 215 с.

8. Огієнко І. Українська церква за Богдана Хмельницького / І. Огієнко // Огієнко Іван (митрополит Іларіон) Богдан Хмельницький. – К. : Наша культура і наука, 2004. – 448 с.
9. Савченко І. Давня українська література: Словник-довідник : навч. посібник / І. Савченко, О. Кобелецька. – К. : Альфа-М, 2010. – 208 с.
10. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI-XVIII ст. : у 2 кн.: Ренесанс. Ранне бароко / В. Шевчук. – К. : Либідь, 2004. – Кн. I. – 400 с.
11. Чижевський Д. Українське літературне бароко : вибрані праці з давньої літератури / Д. Чижевський. – К. : Обереги, 2003. – 575 с.
12. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Н. Яковенко. – 2-ге вид., перероб. та розшир. – К. : Критика, 2005. – 584 с.

In the article the author carried out characterizing the hetman Petro Sahaidachny versatile activity on the materials of “Poems on mournful burial of Petro Sahaidachny”. The attention is focused on the plot and compositional peculiarities of the work, the renaissance and baroque poetics of the work is clarified.

Key words and word-combinations: renaissance, baroque, panegyric, poem, hetman Petro Sahaidachny, baroque imagery.

Отримано: 11.06.2012 р.

УДК 001(477)(092):271.2(477)

Є. І. Сохацька

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИЙ УНІВЕРСАЛІЗМ МИТРОПОЛИТА ІЛАРІОНА (ІВАНА ОГІЄНКА) (до 130-річчя від дня народження)

У статті висвітлюється роль митрополита Іларіона як ідеолога Українського Православ'я та його вклад у розвиток українознавства.

Ключові слова і словосполучення: національна Церква, піонер українського відродження, Великий Українець.

Професор С. Килимник визначив постать митрополита Іларіона ще за його життя (1956 р.) як символічний, а разом з тим і реалістичний образ борця за Україну. Він писав: «Девізом життя цієї великої людини був поклик: – Встань, поневолений віками історичний народ, в єдності, любові й ширості за предковичну правду свою: розправ рамена свої, пізнай себе, – візьми в праву руку меч, а одночасно в ліву – факел культури й освіти, віри у Божу Правду, – і ти переможеш [1, с. 21].

З цим гаслом – вірою в Бога і науку – йшов митрополит Іларіон (у миру Іван Огієнко) по життю, з таким же гаслом повинен йти кожен, хто вважає себе українцем.

В історію нашої духовності Іван Огієнко ввійшов як один з її творців, ідеолог Українського Православ'я, Учитель нової ери відродження Української Церкви, другий в історії Української Церкви перекладач Біблії (1940 р., 1962 р.), невтомний трудівник на ниві українського відродження, один із будівничих української національної освіти.

У річницю упокоєння митрополита Іларіона (1973 р.) о. Олександр Костюк справедливо писав: